

הלכות טוען ונמנען פרק יג

א. ואלו שאין מעמידין הקרקע בידן, אף על פי שאכלוהו שלוש שנים האמנין, והאריסין, והאפטרופין, והשתפין, והאיש בנכסי אשתו, והאשה בנכסי בעלה, ובן בנכסי אביו, והאב בנכסי הבן: שכל אחד מאלו, אין מקפידין זה על זה; לפיכך אין אכילתן ראיה, אף על פי שלא מחו בהן הבעלים, אלא תחזור הקרקע לבעלים שהביאו ראיה שזאת הארץ ידועה להן, וישבעו הסת שלא מכרו ולא נתנו כמו שבארנו.

ב. וכן ראשי גליות שלאותו הזמן, והגזלן, והגוי אין אכילתן ראיה, מפני שהן בעלי זרוע. וכן חרש שוטה וקטן אין אכילתן ראיה, מפני שאין להם טענה כדי שתעמד הקרקע בידן; אלא תחזור לבעלים. וכן המחזיק בנכסיהן, אין אכילתן ראיה.

ג. כיצד אין מעמידין את הקרקע בידן: ראובן שאכל שדה שמעון שני חזקה, והוא טוען שהיא לקוחה בידו, והביא שמעון עדים שהיא ידועה לו, וכן הביא עדים שראובן ידוע שהיא שתפו בה או אריסו או אפטרופו, ומפני זה לא מחה תחזור השדה לשמעון, וישבע הסת שלא מכר ולא נתן. והוא הדין לשארן. אבל אם לא הביא שמעון ראיה שראובן היה שתף או אריס, אלא ראובן הודה מעצמו ואמר כן היה שתפי ומכר לי הואיל ואכל שני חזקה, ויכול לומר לא היה שתפי מעולם הרי זה נאמן, כשאר כל אדם.

ד. האמנין כיצד: כגון שהיו בונין בה או מתקנין אותה, שנים רבות. ירדו מאמנותן אם אכלו אותה שלוש שנים מאחר שירדו מאמנותן, יש להן חזקה.

ה. האריסין כיצד: כגון שהיה אריס לאביו שלבעל השדה, או לאנשי משפחתו, שפיון שהוא אריס שלבתי אבות, אין ממחין הבעלים בידו. אבל אם זה הוא שנעשה לו אריס תחלה הואיל ואכלה כלה שני חזקה, מעמידין אותה בידו, ואומרין לבעלים היאך אכל שנה אחר שנה, ולא מחיתם בו.

ו. אריס שלבתי אבות שהוריד אריסין מתחת ידו, יש לו חזקה, שאין מורידין אריסין אחרים לנכסי אדם, והוא שותק. אבל אם חלק לאריסין אחרים שהיו בה אין לו חזקה, שמא ממנה על האריסין עשו אותו. ואריס שירד מאריסותו, ואכלה שלוש שנים מאחר שירד החזיק.

ז. האפטרופין כיצד: בין שהיו אפטרופין על שדה זו בין על שאר נכסים, בין שמנו אותם בית דין בין שמנה אותם אבי יתומים וגדלו היתומים והניחו אותן, בין שמנה אדם אפטרופין על הוצאתו והכנסתו הואיל והן משתמשים ברשות, אין להן חזקה. עברו האפטרופין ממנוין, ואכלו שלוש שנים אחר שעברו הרי זו חזקה.

ח. השתפין כיצד: אם היה שתף בשדה זו, ואין בה דין חלקה אף על פי שאכל את כלה האחד מהן כמה שנים, הרי היא בחזקת שניהם. ואם יש בה דין חלקה, ואכלה האחד כלה שני חזקה יש לו חזקה: שהרי אומרין לשתפו אם באמת שלא מכרת ולא נתת, היאך אכל את כלה, ואתה שותק, ולא מחית בו בכל שלוש שנים.

ט. וְכֵן הָאִישׁ שָׁאֵכַל נִכְסֵי אִשְׁתּוֹ שְׁנֵי חֲזָקָה אֶף עַל פִּי שְׁהִתְנָה
עִמָּה שְׁאִין לוֹ פְּרוֹת בְּנִכְסֶיהָ, וְאִפְלוּ הִתְנָה עִמָּה כְּשֶׁהִיא אַרוֹסָה
שְׁלֹא יִירָשְׁנָה, וְאַחֵר כֶּךָ אָכַל וּבָנָה וְהָרַס, וְעָשָׂה כָּל מַה שֶּׁעָשָׂה;
וְכֵן הָאִשָּׁה שָׁאֵכְלָה פְּרוֹת נִכְסֵי בַּעֲלָהּ, וְנִשְׁתַּמְּשָׁה בָּהֶן כַּחֲפָצָה
כַּמָּה שָׁנִים אֶף עַל פִּי שִׁיחַד לָהּ שְׂדֵה בְּמִזְוֹנוֹתֶיהָ, וְאָכְלָה שְׂדוֹת
אַחֵרוֹת: אֵין אֲכִילָתָן רְאִיָּה.

י. וְכֵן הֵבֵן שֶׁהוּא סוֹמֵךְ עַל שְׁלַחְנוֹ שְׁלֹאֲבִיו, וְנִחְשָׁב בְּכָלֵל בְּנֵי
בֵּיתוֹ אִם אָכַל נִכְסֵי אָבִיו שְׁנֵי חֲזָקָה, וְכֵן הָאֵב שָׁאֵכַל נִכְסֵי בֶן
זֶה שֶׁהוּא סוֹמֵךְ עַל שְׁלַחְנוֹ שְׁנֵי חֲזָקָה אֵין אֲכִילָתָן רְאִיָּה. וְכֵן
שֶׁפָּרַשׁ מֵאָבִיו, וְאִשָּׁה שֶׁנִּתְגַּרְשָׁה אִפְלוּ סִפֵּק גְּרוּשִׁין הָרִי הֵן
כְּשֹׂאֵר כָּל אָדָם.

יא. רְאִישֵׁי גְלוּיּוֹת שֶׁהָיוּ בִּימֵי חֲכָמִים לְפִי שֶׁהָיָה בִּידָן כּוֹחַ לְרִדּוֹת
אֶת הָעָם, אֵין אֲכִילָתָן רְאִיָּה; וְכֵן אַחֵר שֶׁהַחֲזִיק בְּנִכְסֶיהֶן אֶף עַל
פִּי שָׁאֵכַל כַּמָּה שָׁנִים, אֵין אֲכִילָתָן רְאִיָּה. לְפִי שְׁאִינֶן מִמַּחֲזִין,
מִפְּנֵי שִׁידָן תְּקִיפָה כָּל זְמַן שִׁירְצוֹ, מְסַלְקִין זֶה מִמֶּנָּה; אָבֵל
נִשְׁבָּעִין הֶסֶת, שְׁלֹא מְכָרוּ וְשְׁלֹא נָתְנוּ. וְאִם הֵן הַחֲזִיקוּ בְּנִכְסֵי
אַחֵר, וְאָמַר שְׁלֹא מְכָר נִשְׁבָּע הֶסֶת שְׁלֹא מְכָר לָהֶן, וְלֹא נָתַן לָהֶן.

יב. הַגְּזֻלָּן פִּיצֵד: מִי שֶׁהַחֲזִיק גְּזֻלָּן עַל שְׂדֵה זוֹ, אוֹ מִי שֶׁהַחֲזִיקוּ
שָׁהֶן הוֹרְגִין נַפְשׁוֹת עַל עֶסְקֵי מָמוֹן אֶף עַל פִּי שָׁאֵכַל שְׂדֵה זוֹ
כַּמָּה שָׁנִים לֹא הַחֲזִיק, וְתַחֲזוֹר שְׂדֵה לְבַעֲלִים.